

Tisztelt ünneplő közönség, kedves Magyarországról és a Kárpát-medencéből érkezett vendégek, kedves ausztriai magyar barátaim! Amikor a 2010-re tervezett Széchenyi Év, ill. Emlékév kulturális programjainak az előkészületei elindultak, többen jelezték nekem, hogy a halál-évfordulók nem könnyű esetek, nem tesznek jót jelenlegi lelkiállapotunknak, a magyarság letargikusságra és önsíratásra hajlamos érzelmeit táplálják csak.

Ráadásul Széchenyi esetében mindez súlyosbodik a halálát megelőző több mint 10 évvel, amely időszakban itt, a döblingi elmeógyógyintézetben töltötte napjait. Nem lesz-e ebből „szegény Széchenyi”-kép, nem lesz-e ebből „összetört Széchenyi” és persze végül „szerencsétlen magyarok” érzésünk, tudatunk? Nem rombolja le Döbling a tette kész, mai szóval már-már hiperaktív, sikeres katona, politikus, szervező, tervező és újító Széchenyi képét?

Semmiképpen. Tehát a válasz nemleges. Második ránézésre – Kosáry Domokos szavait szabadon felhasználva – ugyanis egyértelművé válik: Széchenyi döblingi korszaka, akármilyen furcsán hangzik is, valamiféleképpen legalábbis egyfajta olvasatban sikertörténet. Széchenyi döblingi életszakasza ugyanis azt is megmutatja, miként lehet a teljes válságból, a tökéletes pszichikai összeomlásból, amelyet a szabadságharc bukása még sötétebbre festett, végül ismét kiemelkedni.

Széchenyi ugyan nem tudta többé elhagyni ennek az épületnek a falait, szárnyaszegetten, félig bénultan kellett itt tengetnie életét, ám ennek ellenére újra megtalálta a politikai cselekvés eszközt, s ismét nekifogott a Hofburg árnyékában a küzdelemnek. Így életét egy utolsó, aktív életszakasszal toldhatta meg, amelyben halálának és gyászolásának is külön jelentősége lett. Széchenyi keze Döblingből még egyszer elérte a nemzetközi politikát is (vö. Kosáry Domokos: Széchenyi Döblingben).

Alátámasztásként és csak a példa kedvéért, íme néhány kiragadott epizód a döblingi korszak szinte utolsó hónapjaiból (vö: Széchenyi István: Napló):

- 1858-ban előfizet az összes magyarországi lapra és minden magyar nyelvű könyvújdonságból egy példányt rendel a maga számára.
- Ugyanebben az évben 1000 forint összegű támogatást ajánl fel a nehézségekkel küzdő Nemzeti Színház javára.
- Befejezi „Blick” c. művének írását, amelyet Londonba csempésztet, majd kinyomtatva onnan illegális úton visszajuttat a Monarchia területére.
- 1859-ben Ignotus álnéven Magyarország és a Monarchia helyzetét elemző cikket küld a londoni Timesnak.
- Fogadja Rechberg osztrák külügyminiszter látogatását.
- Állandó kapcsolatot épít ki Falk Miksával.
- Röpiratokat ír és szerkeszt.
- Fogadja Anton Schmerling birodalmi főtörvényszéki elnököt.
- Leveletet intéz III. Napóleonhoz és Lord Palmerstonhoz, hogy járjanak közben Ferenc Józsefnél Magyarország érdekében.
- Még 1860 elején is a „Disharmonie und Blindheit” c. munkáján dolgozik, és levelet ír báró Thierry rendőrminiszternek, amelyben a nála tartott házkutatás ellen tiltakozik.

Összetörten, megrendült állapotban a teljesítménynek még nagyobb értéke van. Erre csodálatos példa Széchenyi döblingi időszaka, mint ahogyan arra is, miként lehet megváltozott körülmények között új erőt meríteni, a helyzetnek, a lehetőségeknek megfelelő eszközökkel küzdeni tovább.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, kis kitekintéssel hadd utaljak rá, hogy a 2010-es és 2011-es években számos olyan kiemelkedő személyiség kerek évfordulóját ünnepeljük, akik mind a 19. századhoz köthetőek: Erkel Ferenc, Liszt Ferenc, Mikszáth Kálmán és persze legfőképpen

Széchenyi István. A 19. század e nagy mesterek és műveik segítségével felemelő századdá avanzsált: Felemelkedést, polgári fejlődést, nagy művészeti, építészeti, intézményi és tudományos eredményeket hozott; felemelő pillanatok, helyzetek és érzéseket adott. A felemelkedés kulcsfogalma a teljesítmény – ez Széchenyi életének szinte minden pillanatában tetten érhető. De legalább annyira fontos eleme a 19. század sikerének a teljesítmény elismerése.

Sok száz más gondolat mellett Széchenyi erre is ösztökél bennünket. A teljesítmény és a felemelkedés dicséretére.

Dr. Méhes Márton
a bécsi Collegium Hungaricum igazgatója